

PLAN
STRATEGI
PROGRAM
HANDLINGSPLAN
RIKTLINJER
RUTIN
REGLER

**Handlingsplan för uppmärksammande av
och stöd för särskilt begåvade elever**

Dokumentnamn Handlingsplan för uppmärksammande av och stöd för särskilt begåvade elever			Dokumenttyp Handlingsplan
Fastställt/upprättad 2018-09-05	Version 1	Senast reviderad 2018-09-05	Giltig till 2019-09-05
Dokumentansvarig/processägare Barn- och elevhälsoenheten		Beslutsinstans Barn- och ungdomsnämnden	
Dokumentinformation [Skriv viktig information kopplad till styrdokumentet]			
Dokumentet gäller för Grundskolor i Sigtuna kommun			
Tidigare revideringar [ÅÅ-MM-DD, ÅÅ-MM-DD etc.]			

Innehållsförteckning

Bakgrund	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Syfte	5
1.3 Vad är särskild begåvning?	5
Utbildning för särskilt begåvade elever	6
2.1 Uppmärksamma elever med särskild begåvning	6
2.2 Att möta de särskilt begåvade i en pedagogisk miljö.....	6
2.3 Samarbete med vårdnadshavare	7
2.4 Övergångar	7
Implementering av handlingsplan.....	8
3.1 Mål.....	8
3.2 Åtgärder	8
3.3 Förslag på arbetsgång.....	9
3.4 Uppföljning och utvärdering	9
Källförteckning	10
Bilaga 1	11
Bilaga 2	12
Bilaga 3	13
Bilaga 4	14
Bilaga 5	16
Litteraturltips	17

Bakgrund

1.1 Inledning

Handlingsplanen för särskilt begåvade elever är framtagen av Barn- och elevhälsoenheten i Sigtuna kommun. Handlingsplanen är ett stöd till samtliga kommunala grundskolor i Sigtuna kommun och utgår från skollagen, kurs- och läroplanen. Handlingsplanen och informationen om särskild begåvning är en omarbetad version av SKL:s Handlingsplan för särskilt begåvade barn och elever (2016), anpassad för Sigtuna kommuns skolorganisation. Den bör ingå i kvalitetsarbetet, så väl på skolorna som på förvaltningsnivå. För mer information om särskild begåvning och hur undervisningen kan anpassas för att möta dessa elevers behov, samt aktuell forskning rekommenderas vidare läsning (se lästips).

Handlingsplanen är uppdelad i tre delar, där de två första ska ses som en kortare bakgrundsbeskrivning av ämnet och syftet samt skolans förhållningssätt gentemot särskilt begåvade elever. Den tredje delen är utformad som en aktivitetsplan med förslag på konkreta åtgärder samt roll- och ansvarsfördelning.

1.2 Syfte

Skollagen är tydlig med sina förväntningar på att skolan ska möta varje individ och skapa förutsättningar så att barnet eller eleven stimuleras till att utvecklas så långt som det är möjligt.

Syftet med handlingsplanen är att synliggöra och uppmärksamma särskilt begåvade elever samt att aktivt arbeta för att öka kompetensen hos pedagoger och därmed höja undervisningens kvalitet. I handlingsplanen används ordet uppmärksamma istället för att identifiera eftersom att vara särskilt begåvad inte är en diagnos. I mötet med eleven är det i regel pedagogen eller någon annan vuxen som kan uppmärksamma signalerna för särskild begåvning.

1.3 Vad är särskild begåvning?

Definitionen av särskild begåvning varierar mellan olika forskare och sakkunniga, vilket försvårar formuleringen till en entydig och precis definition. Vuxna i elevens omgivning, t.ex. vårdnadshavare, pedagoger och personal från elevhälsan kan uppmärksamma elever som har förmågor vidare än normen. Särskild begåvning är ingen diagnos och därmed ingen medicinsk bedömning som behöver ligga till grund för om en elev är särskilt begåvat eller ej. Däremot är det möjligt att en elev både kan ha en funktionsnedsättning av något slag och samtidigt vara särskilt begåvad.

Det finns flera olika förklaringsmodeller och definitioner av särskild begåvning. Gemensamt är att särskild begåvning ses som flera samspelande faktorer där begåvning i kombination med kreativitet och motivation ger en särskild begåvning och prestation utöver det typiska. Det är dock viktigt att känna till att särskilt begåvade elever kan vara, men inte nödvändigtvis är, högpresterande. Särskilt begåvade elever kan i undervisningssituationer skilja sig från högpresterande. Högpresterande elever följer oftast pedagogen och undervisningen väl, medan den särskilt begåvade eleven inte helt sällan ifrågasätter undervisningen och pedagogen. Skolans uppfattning om vad begåvning innebär överensstämmer inte alltid med den särskilt begåvades beteende.

Utbildning för särskilt begåvade elever

2.1 Uppmärksamma elever med särskild begåvning

Elever med särskild begåvning kan känna sig missförstådda och tappa lusten till lärande, de följer inte alltid skolans normer och kan då upplevas som krångliga och socialt missanpassade. Det har förekommit att särskilt begåvade elever har tillskrivits diagnoser då de t ex uppfattats som stökiga men att beteendet istället handlar om en ostimulerande undervisning. Många gånger kan det vara svårt att upptäcka flickor med särskild begåvning, då de trots understimulans i högre grad accepterar skolans rammar.

Särskilt begåvade personer har i intervjuer beskrivit sin skoltid negativt och har som en konsekvens av negativt bemötande i skolan utvecklat psykisk ohälsa. Bristfällig anpassning av undervisningen har gjort dem passiviserade, vilket har resulterat i bristande studieteknik för att tillgodogöra sig vidare utbildning.

Elever med särskild begåvning som får för lätta uppgifter kan mentalt blockeras vilket kan leda till att en del av dem underpresterar och till och med vägrar gå till skolan och blir "hemmasittare". Det finns också risk att eleverna utvecklar negativ perfektionism.

2.2 Att möta de särskilt begåvade i en pedagogisk miljö

Skollagen är tydlig med sina förväntningar på att skolan ska möta varje individ och skapa förutsättningar så att eleven stimuleras till att utvecklas så långt som det är möjligt.

“Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål... Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling” (Lag 2014:458).

Individens olikheter ska lyftas fram som en tillgång som kan berika undervisningen. Hänsyn ska tas till elevers olika behov av stöd och stimulans. Särskilt begåvade elever behöver bli uppmärksammade och få adekvat återkoppling som fokuserar mer på själva ansträngningen än på resultatet eller person. Det är inte helt ovanligt att särskilt begåvade elever har en ojämn kunskapsprofil vilket gör det än mer viktigt att identifiera kunskapsnivån så att undervisningen hamnar på en nivå som motsvarar elevens förmåga.

Särskilt begåvade elever behöver, precis som alla andra, individuellt stöd, ledning och stimulans. Utan lämpliga insatser riskerar de att inte nå sin fulla potential och därmed stanna i sin utveckling. Särskilt begåvade elever utvecklas oftast bäst genom att arbeta med komplext och avancerat material. De har en hög inlärningshastighet vilket bland annat innebär att de tillägnar sig kunskap fort. De

är därför viktigt att de ges förhållandevis mer tid till att träna det högre tänkandet, de övre nivåerna, än kring kunskapen.

För att ge de särskilt begåvade möjlighet till maximal kunskapsutveckling och ett meningsfullt lärande är flexibilitet, acceptans, tolerans och kunskap hos skolans personal viktiga förutsättningar.

För att höja motivationen och för att möta särskilt begåvade barn och elever finns det tre vedertagna metoder; acceleration, berikning och aktiviteter utanför skoldagen. Dessa metoder används både nationellt som internationellt och är även tillämpbara på högpresterande.

- Acceleration innebär att eleven arbetar och får undervisning i en snabbare takt än sina jämnåriga kamrater, inom områden där de är särskilt begåvade. Acceleration kan även vara att eleven ingår i grupp med äldre elever på hel- eller deltid. Ett annat sätt kan vara att elevens skolstart tidigareläggs eller att eleven flyttas upp en eller flera årskurser.
- Berikning innebär att eleven får möjlighet till att fördjupa sig när det obligatoriska momentet redan behärskas. Det extra lärostoffet bör dock ha anknytning till elevens färdigheter och behov. Berikning kan bland annat innebära att eleven får arbeta med mer utmanande undervisningsmoment eller får göra ett fördjupningsarbete inom ett intresseområde. Till exempel kan en mentor med specifika kunskaper utses för att stimulera eleven.
- Aktiviteter utanför skoldagen innebär att eleven får möjlighet att göra något ytterligare som inte ingår i läroplanen som t.ex. att träffa andra särskilt begåvade elever i olika sammanhang. Det kan även innebära att delta i spetsundervisning i ett specifikt ämne.

I Skolverkets stödmaterial Att arbeta med särskilt begåvade elever, kapitel 1.5 Internationellt perspektiv på särskilt begåvade elever, kan man läsa vidare hur andra länder bemöter särskilt begåvade i undervisningssammanhang.

2.3 Samarbete med vårdnadshavare

Vårdnadshavare kan bidra med information som skolan kan använda sig av för att möta elevens behov och intressen. En bra start i arbetet är att bjuda in vårdnadshavare till ett inledande samtal kring elevens förmågor. Ofta har de redan tidigt funderat över sitt barns förmågor och är därmed en viktig informationskälla. Särskilt begåvade elever förekommer i alla slags familjer och kulturer. Om vårdnadshavare saknar förståelse för sitt barns särskilda begåvning blir vikten av att skolans personal uppmärksammar förmågorna ännu mer betydelsefull. Som pedagog är det viktigt att föra en kontinuerlig dialog med vårdnadshavare kring elevens utveckling och sociala situation.

2.4 Övergångar

I Skolverkets stödmaterial för övergångar inom och mellan skolor och skolformer, betonas att gruppen särskilt begåvade elever särskilt ska beaktas. Detta är viktigt eftersom den mottagande skolan behöver kunskap om en elev är särskilt begåvat för att på bästa sätt kunna göra anpassningar för att möta elevens behov.

Implementering av handlingsplan

3.1 Mål

Målet med handlingsplanen är att särskilt begåvade elever ska nå och uppleva att de når maximal utveckling genom att:

- Öka kunskapen hos politiker, förvaltning, skolledare, pedagoger och elevhälsopersonal.
- Upprätta metoder och rutiner som tillvaratar särskilt begåvade elevers intressen och behov.

3.2 Åtgärder

Huvudmans ansvar

- Anta, implementera och följa upp handlingsplan gällande särskilt begåvade elever.
- Undersöka, samordna och skapa möjliga forum för fortbildning för samtliga nivåer.
- Uppmuntra lokala initiativ där verksamhet kopplas ihop med forskning om särskilt begåvade elever.

Barn- och elevhälsoenheten

- Samordna insatser och mötesplatser för särskilt begåvade elever inom/mellan skolor.
- Vid behov genomföra skolpsykologisk utredning efter beslut av skolledare.
- Kompetensutveckling och handledning kring arbetet med särskilt begåvade elever till pedagoger.

Skolledares ansvar

- Tillgodose alla elevers möjlighet till att nå maximal utveckling.
- Kontinuerligt uppmuntra all sin personal i arbetet med särskilt begåvade elever.
- Ge pedagoger möjlighet till kompetensutveckling samt skapande av olika samtalsforum genom att använda egna och i handlingsplanen föreslagna aktiviteter för att öka personalens kompetens om särskild begåvning.
- På skolan uppmärksamma, synliggöra och identifiera särskilt begåvade och högpresterande elever. Som utgångspunkt i dessa diskussioner kan bilaga 3 användas.
- Ta beslut om pedagogiskt kartläggning, begåvningsutredning och åtgärdsprogram
- Följa upp skolans arbete och resultat gällande särskilt begåvade elever.

Elevhälsans ansvar

- Se över hur särskilt begåvade elever lyfts i elevhälsans arbete/dokument.

- I samråd med eleven återföra resultat på frågan i hälsoenkäten för årskurs fyra och sju; ”Jag upplever att uppgifterna i skolan är för enkla (jag blir inte utmanad)”
- Delta i pedagogiska utredningar.
- Möjliggöra/samordna särskilt mentorskap.
- Göra pedagogerna uppmärksamma på hur de ska arbeta med särskilt begåvade elever för att de ska nå maximal utveckling.

Pedagogens ansvar

- Organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Eleven ska uppleva att kunskap är meningsfullt och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.
- Anpassa undervisningen genom bland annat acceleration, berikning och aktiviteter utanför skolan.
- Genomföra pedagogisk kartläggning

3.3 Förslag på arbetsgång

1. *Pedagogisk kartläggning*: Det första steget för skolan att ta vid tecken på särskild begåvning är att göra en pedagogisk kartläggning över elevens skolgång. Förutom kartläggning av elevens skolsituation på individ-, grupp och organisationsnivå är det vid misstanke om särskildbegåvning också viktigt att undersöka elevens tidiga utveckling gällande språklig-, matematisk- och social förmåga.
2. *Extra anpassningar och särskilt stöd*: Alla elever ska mötas utifrån sina behov och förutsättningar. För särskilt begåvade elever gäller precis som för alla andra elever att extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram ska utarbetas i samarbete med vårdnadshavare och elev. Det går utifrån nuvarande forskning inte att ge förslag på insatser som fungerar för alla elever med särskild begåvning, därför behöver stödet utformas för varje individ utifrån den pedagogiska kartläggningen.
3. *Uppföljning*: Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram ska följas upp kontinuerligt enligt skolans rutiner tillsammans med vårdnadshavare och elev.
4. *Fortbildning*: Pedagogerna som arbetar med eleven ska ges möjlighet till fortbildning och handledning inom området

3.4 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning av organisatoriska åtgärder ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet på respektive enhet.

Källförteckning

- Grosin, L. (2003). Forskningen om framgångsrika skolor som grund för skolutveckling. I G. Berg & H.-Å. Scherp (Red.), *Skolutvecklingens många ansikten* (s 137-177). (Myndigheten för Skolutveckling : Forskning i fokus, nr 15). Stockholm: Liber.
- MacLeod, B. (2005). *Module 5—Curriculum differentiation for gifted students*. In S. Bailey (Ed.), *Gifted and talented education professional learning package for teachers*. Sydney: Australian Government Department of Education, Science and Training and University of New South Wales, GERRIC (Gifted Education Research, Resource and Information Centre). Hämtad från https://education.arts.unsw.edu.au/media/EDUCFile/Module5_PRIMARY.pdf
- Persson, R. S. (2010). Experiences of intellectually gifted students in an egalitarian and inclusive educational system: A survey study. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(4), 536-569.
- Persson, S. R. (2015). *Tre korta texter om att förstå särskilt begåvade barn i den svenska skolan*. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:800406/FULLTEXT01.pdf>
- Pettersson, E., & Wistedt, I. (2013). *Barns matematiska förmågor-och hur de kan utvecklas*. Lund: Studentlitteratur.
- Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented a synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 382-396.
<http://dx.doi.org/10.1177/0016986207306324>
- Rubenstein, L. D., Gilson, C. M., Bruce-Davis, M. N., & Gubbins, E. J. (2015). Teachers' reactions to PreDifferentiated and Enriched Mathematics Curricula. *Journal for the Education of the Gifted*, 38(2), 141-168.
- SFS 2014:458. Lag om ändring i skollagen (2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sveriges kommuner och landsting (2016). *Handlingsplan för särskilt begåvade barn och elever*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket. (2014). *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer: Hur övergångar kan främja en kontinuitet i skolgången från förskolan till gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Wahlberg, K. (2012). *Hur möter grundskolan elever som lätt når skolans kunskapskrav eller har särskilda talanger*. Luleå: Barn - och utbildningsförvaltningen.
- Wallström, C. (2012). *Se mig som jag är: om särbegåvade barn i skolan*. Lund: Studentlitteratur
- Westling Allodi, M. (2014). Förbjudet område? Utbildning och kompetensutveckling om högbegåvade barns behov i skola och förskola. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 91(2), 139-151.

Bilaga 1

Alla barn är unika och så även barn med särskild begåvning. All form av jämförelse ska man därför vara aktsam till att använda. Det kan dock finnas vissa igenkänningsbara beteendemönster, men Roland S Persson menar också att "om det är deras medfödda temperament som gör en viss typ av utveckling möjlig, eller om dessa beteendemönster är resultatet av samspelet med den sociala miljön skall jag låta vara osagt."

Intellektuella drag:

- Enastående förmåga att resonera
- Intellektuell nyfikenhet
- Snabb och effektiv inläring
- Hög abstraktionsförmåga
- Komplexa tankemönster
- Livlig fantasi
- Tidigt utvecklad moralkänsla
- Älskar att lära
- Koncentrationsförmåga
- Förmåga till analytiskt tänkande
- Kreativ
- Har en avsevärd känsla för rättvisa
- Eftertänksam och reflekterande

Personlighetsdrag:

- Insiktsfull
- Behov av att förstå
- Behov av intellektuell stimulans
- Perfektionist
- Behov av logistik och precision
- Har en betydande känsla för humor
- Känslig och empatisk
- Intensiv
- En tendens till introversion
- Uthållig (envis)
- Mycket självmedveten
- Icke-konformist
- Ifrågasätter regler och auktoritet

Källa: Rolands S Perssons översättning av en tabell ur boken "Counseling the gifted and talented" av Lina Silverman

Bilaga 2

Alla barn är unika och så även barn med särskild begåvning. All form av jämförelse ska man därför vara aktsam till att använda. Denna bilaga visar på vanliga styrkor hos särskilt begåvade elever och exempel på möjliga problembeteenden som kan förekomma i klassrum. Det kan vara extra svårt att identifiera en särskild begåvning när personen har en neuropsykiatrisk diagnos eller är i sin personlighet introvert och tystlåten.

Möjliga problembeteenden	Styrkor
Otålig med andras låga tempo	Tidig att läsa, lär sig snabbt
Dominerar diskussioner och lyssnar inte på andras bidrag. Kan prata sig ur diskussioner de vill slippa	Har stort ordförråd eller omfattande kunskaper
Utråkad och frustrerad när andra inte fattar och om de inte får gå vidare. Irriterad i grupparbeten om inte andra är lika snabba	Förstår nytt material snabbt och lätt
Starkt motstånd att repetera. Hoppas direkt till svaret och har svårt att se mellanliggande steg. Antar felaktigt att allt är lika enkelt. Löser problem på okonventionella sätt	Förstår matte snabbt och intuitivt
	Gillar logik och "klurigheter"
Har svårt att acceptera sådant som inte verkar logiskt, såsom traditioner eller sådant som måste läras in utan att man förstår varför.	Ser orsak och verkan
Ställer obekväma frågor. Godtrogen, naiv.	Nyfiken, frågvis. Söker mening.
Blir så involverad att det är svårt att byta ämne. Kan tyckas envis, motsträvig	Stark koncentrationsförmåga. Ihärdig.
Behöver stimuleras hela tiden, blir frustrerad annars. Kan tyckas hyperaktiv.	Energisk, alert, ivrig.
Dominant. Kan inte ta andras idéer eller åsikter	Har ledaregenskaper. Vill organisera
Har svårt att vara praktisk eller flexibel.	Söker sanning, ärlighet och rättvisa
Blir otålig på andra, blir nedslagen eller deprimerad. Har svårt att lämna ifrån sig något som inte är perfekt.	Tänker kritiskt, har höga förväntningar på sig själv och andra.
Verkar udda. Dagdrömmer mycket. Ställer frågor som inte verkar höra till ämnet.	Tänker kreativt. Gillar nya sätt att göra saker.

Sammanställd av Harling, S. (2015) baserat på flera källor, bland annat Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R., DeVries, A. R. (2007). *A parent's guide to gifted children*. Great Potential Press. Hämtat från http://www.begavadebarn.nu/uploads/6/9/9/6/6996440/informationsmaterial_3sid.pdf

Bilaga 3

I tabellen jämförs några förekommande egenskaper som skiljer särskilt begåvade åt mot högpresterande. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att särskilt begåvade elever uppfyller inte alltid samtliga nedanstående egenskaper då individer i denna grupp även kan vara högpresterande. Samma resonemang gäller när man talar om att elever som identifieras som högpresterande oftast är välfungerande i klassrummet, medan särskilt begåvade inte alltid är det. Nedanstående tabell fångar därmed inte alla och som exempel kan nämnas att särskilt begåvade elever som underpresterar hamnar helt utanför denna beskrivande jämförelse. Tabeller och listor ska användas med försiktighet, speciellt om fördjupad kunskap om särskild begåvning saknas. En del listor kan fungera som ett stöd i kommunikationen mellan olika parter, men ska aldrig användas som ensamt identifikationsmedel. Det är också viktigt att komma ihåg att alla särskilt begåvade individer är unika och alla former av beskrivande tabeller och listor knappast stämmer överens på alla.

Det är viktigt att man identifierar de särskilt begåvade eleverna för att kunna ge dem en undervisning som utvecklar dem maximalt. A och O i denna identifieringsprocess är att pedagoger och elevhälsa har kunskap om särskilt begåvade och om deras behov i undervisning.

Särbegåvade elever	Högpresterande elever
Ställer frågorna	Vet svaret
Är synnerligen nyfikna	Är intresserade
Har oväntade, nästan fåniga idéer	Har bra idéer
Diskuterar i detalj och utvecklar	Svarar på frågorna
Är långt bortom de mest högpresterande	Hör till de mest högpresterande
Visar passionerat intresse och har åsikter	Lyssnar intresserat
Vet oftast redan	Lär med lätthet
Föredrar vuxnas sällskap	Trivs med klasskamrater
Drar slutsatser av sin förståelse	Förstår begreppen
Föreslår projekt och uppgifter	Gör läxorna
Är intensiv	Är mottaglig
Skapar snarare en ny design	Härmar efter precist
Älskar lärande (men inte nödvändigtvis skolan)	Trivs ofta i skolan
Uppfinnare	Tekniker
Goda och insiktsfulla gissningar	Gott minne
Njuter av komplexitet	Föredrar en enkel seriell progression
Är synnerligen observanta	Är på alerten
Är snarare mycket självkritiska	
Är ofta nöjda med vad de lärt sig	

Bilaga 4

En viktig del av kompetensutveckling är diskussioner som förs kollegor emellan. Förutom studiebesök, föreläsningar och litteratur, så är det kollegiala samtalet en grund för hur olika områden blir levande och utvecklas progressivt. Nedanstående diskussionsfrågor är tänkta som ett stöd i dessa samtal, vid arbetslagsträffar eller studiedagar.

Diskussionsfrågor

Skolan, rektor, arbetslag, lärare, pedagoger

Har vi kompetens inom området? På vilket sätt kan vi få kompetens?

Finns det behov av att anordna bokcirkel med tillhörande diskussioner? Vem ansvarar?

Vilken litteratur/webbsidor/intresseorganisationer/sociala forum finns att tillgå?

Vilka rutiner finns och vilka saknas när det gäller på vilket sätt vi uppmärksammar särskilt begåvade elever?

På vilket sätt anpassar vi undervisningen till särskilt begåvade elever respektive högpresterande elever?

På vilket sätt skiljer sig undervisningen åt? Hur kan undervisningen maximera elevens utveckling?

På vilket sätt följer vi upp elevens utveckling?

På vilket sätt visar vi att vi har höga förväntningar på elever som är särskilt begåvade?

Vet vi vilka elever som är särskilt begåvade? På vilket sätt bemöter vi eleven/eleverna?

Hur ser kommunikationen ut med föräldrarna och på vilket sätt kan de hjälpa skolan?

På vilket sätt visar rektor att han/hon har höga förväntningar på den undervisning som erbjuds till särskilt begåvade elever och på vilket sätt sker denna återkoppling till lärarna?

Läsa fallstudier och diskutera i grupp hur skolan identifierar, bemöter samt hur undervisningen kan anpassas.

Fokus på barnet eller eleven

På vilket sätt har eleven uppmärksamats?

Vad är viktigt för eleven? Vilka förväntningar har eleven på undervisningen?

Vilken kunskapskartläggning kan användas för att ta reda på elevens kunskapsnivå?

Hur har undervisningen anpassats till elevens förväntningar?

Vilken/vilka lärare har eleven förtroende för och vill ha samarbete med?

Förvaltning

På vilket sätt uppmärksammas och diskuteras särskilt begåvade elever i rektorsgrupp/förvaltningsnivå?

På vilket sätt kommunicerar förvaltningen sina höga förväntningar på rektorerna att de upprättar, implementerar och arbetar efter handlingsplan gällande särskilt begåvade elever?

På vilket sätt definierar kommunen "särskilt begåvade elever" och på vilket sätt kommuniceras det? Vilka gemensamma rutiner finns det när det gäller att uppmärksamma särskilt begåvade elever?

På vilket sätt kan förvaltningen skapa gemensamma nätverk där skolor kan utbyta goda idéer och eventuellt samordna insatser?

På vilket sätt kan förvaltningen bidra med att tillhandahålla information gällande aktuell forskning, föreläsare etc.?

På vilket sätt återkopplar förvaltningen till politiken?

På vilket sätt man kan formulera nyckeltal för skolans verksamhet som fokuserar på särskilt begåvade elevers situation. Exempelvis “andelen elever som upplever att deras talanger uppmärksammas” och/ eller “andelen elever som upplever att de får tillräcklig uppmuntran och/eller stimulans i skolan”.

Politiken

På vilket sätt uttrycks de höga förväntningar på förvaltningen gällande särskilt begåvade elever?

Bilaga 5

Fortbildning

Skolverkets studiepaket till stödmaterial om särskilt begåvade elever. Finns på följande länk. <http://www.skolverket.se/skolutveckling/lorande/studiepaket-till-stodmaterial-om-sarskilt-begavade-elever-1.243121>

Via det Australiensiska utbildningsdepartementet finns ett fortbildningsmaterial om undervisning av särskilt begåvade elever, materialet är uppdelat i sex moduler som kan studeras enskilt eller tillsammans i kollegiet. Varje modul innehåller teori och konkreta exempel, ett kollegium som bestämmer sig för att arbeta med detta material bör avsätta åtminstone en månad per modul. Materialet finns att hämta på följande websidor: <https://docs.education.gov.au/collections/gifted-education-professional-development-package> <https://education.arts.unsw.edu.au/about-us/gerric/resources/pd-package/>

Utöver ovan nämnda fortbildningspaket finns mycket annat som kan hjälpa till att utöka kunskapen hos pedagogisk personal om dessa elever. Handlingsplanen avslutas med tips på litteratur och andra källor ni kan använda i ert fortsatta arbete.

Litteraturtips

Böcker

- Idsøe, E. C. (2014). *Elever med akademisk talent i skolen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Mönks, F.J. & Ypenburg, I. (2009). *Att se och möta begåvade barn. En vägledning för lärare och föräldrar*. Stockholm: Natur & Kultur
- Persson, R. S. (1997). *Annorlunda land: särbegåvnings psykologi*. Falköping: Almqvist & Wiksell
- Pettersson, E. & Wistedt, I. (2013). *Barns matematiska förmågor – och hur de kan utvecklas*. Lund: Studentlitteratur.
- Porter, L. (2005). *Gifted young children: a guide for teachers and parents*. Maidenhead: Open University Press.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Wallström, C. (2010). *Se mig som jag är: om särbegåvade barn i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Winebrenner, S. (2001). *Teaching Gifted Kids in the Regular Classroom: Strategies and Techniques Every Teacher Can Use To Meet the Academic Needs of the Gifted and Talented*. Revised, Expanded., Minneapolis, MN: Free Spirit Publishing
- Winner, E. (1999). *Begåvade barn: myt och verklighet*. Jönköping: Brainbooks.

Avhandlingar och uppsatser

Länkar till forskning

- Roland S Perssons publikationer hittas via <https://ju.se/personinfo.html?id=463> Mara
- Allodi Westlings publikationer hittas via <https://su.avedas.com/converis/person/3127>

Doktorsavhandlingar

- Mattsson, L. (2013). *Tracking mathematical giftedness in an egalitarian context*. Doktorsavhandling. Göteborg: Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet.
- Pettersson, E. (2011). *Studiesituationen för elever med särskilda matematiska förmågor*. Doktorsavhandling. Växjö: Linnéuniversitetet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:414912/FULLTEXT01.pdf>

Licentiatuppsatser

- Mellroth, E. (2014). *High achiever! Always a high achiever?* Licentiatuppsats. Karlstad: Karlstads universitet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:759482/FULLTEXT02>
- Pettersson, E. (2008). *Hur matematiska förmågor uttrycks och tas om hand i en pedagogisk praktik*. Licentiatuppsats. Växjö: Växjö universitet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:206499/FULLTEXT01.pdf>
- Szabo, A. (2013). *Matematiska förmågors interaktion och det matematiska minnets roll vid lösning av matematiska problem*. Licentiatuppsats, Stockholm: Stockholms universitet. Hämtad från <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:637480/FULLTEXT01.pdf>

Studentuppsatser

- Detta är ett axplock, det finns fler studentuppsatser, använd t.ex. sökorden "särbegåvad" eller "särskilt begåvad" på www.diva-portal.org.
- Bergman Åkerman, L. (2016). *Särskild begåvning - särskilt bemötande?: Föräldrars erfarenhet av skolans bemötande av särskilt begåvade barn*. Masteruppsats. Stockholms universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:903172/FULLTEXT01.pdf>
- Lind, L. (2013). *Att undervisa elever som förvänar: Fallstudier av pedagogiska erfarenheter med särbegåvade elever i fyra skolor i olika kommuner*. Studentuppsats. Stockholms universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:639926/FULLTEXT01.pdf>
- Lindkvist, K. (2007). *De särbegåvade eleverna: En studie om de särbegåvade elevernas skolvardag, ur ett elevperspektiv*. Studentuppsats. Stockholms universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:198639/FULLTEXT01.pdf>

Mellroth, E. (2009). *Hur man kan identifiera och stimulera barns matematiska förmågor*.

Magisteruppsats. Växjö: Växjö universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:224739/FULLTEXT01.pdf>

Wetterlind, A. (2014). *Förskolans möte med särbegåvade barn: En intervjustudie om erfarenheter och möten med särbegåvning*. Masteruppsats. Stockholms universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:715314/FULLTEXT01.pdf>

Artiklar och rapporter

Almer, S. (2013). *Så stöttar du särbegåvade elever*. Skolvärlden. Hämtad från <http://www.skolverlden.se/artiklar/sa-stottar-du-sarbegavade-elever>

Barger, R. (2001). *Begåvade elever behöver också hjälp*. Nämnaren nr, 3. Hämtad från http://ncm.gu.se/pdf/namnaren/1823_01_3.pdf

Eriksson, C. (2012). *Att tillvarata och utveckla elevers talang och matematikintresse*. Nämnaren nr 3. Hämtad från http://ncm.gu.se/pdf/namnaren/2327_12_3.pdf

Rogers, K. B. (2007). *Lessons learned about educating the gifted and talented a synthesis of the research on educational practice*. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 382-396. <http://dx.doi.org/10.1177/0016986207306324>

Rydelius, P.A (2007). *Om barn och ungdomspsykiatri och några neuropsykiatriska frågeställningar*. i Lindberg, T & Lagercrantz, H (red.) *Barnmedicin*. Författarna och studentlitteratur. sid. 503-505

Skolverket (2015). *Att arbeta med särskilt begåvade elever*. Hämtad från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/sarskilt-begavade-elever-1.230661>

Wahlberg, K. (2012). *Hur möter grundskolan elever som lätt når skolans kunskapskrav eller har särskilda talanger*. Luleå: Barn- och utbildningsförvaltningen. Hämtad från <http://www.lulea.se/download/18.737f831f1461c985e3ef0/1400663656409/elever-som-latt-nar-kunskapskraven-Rapport-2012-08-27.pdf>

Wallström, C (2009). *Maximal utveckling för alla: Hur möter skolan elever med goda studieförutsättningar?* Hämtad från http://nacka.se/SiteCollectionDocuments/05_maximal_utveckling_for_alla.pdf

Filmer

Föreläsning: *Särskilt begåvade elever*. En presentation av Elisabet Mellroth i Karlstad 28 oktober 2015. <http://pedagogvarmland.se/filmer/sarskilt-begavade-elever-elisabet-mellroth>

Föreläsning: *Särskilt begåvade barn 0-8 år*. En presentation av Valerie Margrain i Karlstad 17 september 2015. <http://pedagogvarmland.se/filmer/sarskilt-begavade-barn-0-8-ar-valerie-margrain>

Föreläsning: *Lär känna dina högpresterande och särbegåvade elever*. En presentation av Roland S Persson i Stockholm den 21 maj 2014. <http://www.pedagogstockholm.se/skolforskning/roland-s-persson-om-sarbegavade-elever/>

Föreläsningsserie: *Ur Samtiden Begåvning tillgång eller belastning*. Presentationer av föreläsningar och samtal från konferensen "Begåvning - tillgång eller belastning?" arrangemang av Mensa Sverige, Stockholm 11 december 2014. <http://urskola.se/Produkter/188333-UR-Samtiden-Begavning-tillgang-eller-belastningSarbegavad-och-sarbehandlad#Om-serien>

Seminarium: *Särbegåvade barn i skolan*. med bl a Roland Persson, Sten Collander och Johanna Ståhlacke, 2013. <http://www.youtube.com/watch?v=INFuUNLzJ8c&feature=share> Föreläsning: *Mensa föreläsning*. En presentation av Jenny Åkerman, 2011. <http://www.youtube.com/watch?v=VzzPqkyMZUo>

Att lyssna på

Barnministeriet dokumentär: *Jag är smartare än läraren*. 2016. <http://urskola.se/Produkter/192751-Barnministeriet-dokumentar-Jag-ar-smartare-an-lararen>

Podd från Pedagog Värmland: *Särskilt begåvade elever*. Annika Thyberg och Elisabet Mellroth, 22 juni 2015. <http://skola.karlstad.se/utvecklingspodden/2015/06/22/sarskilt-begavade-elever/>

UR-intervju: *Att få elever att tillvarata och utveckla sin matematiska talang och förmåga*. Cecilia Eriksson, 2012. <http://www.ur.se/Produkter/170023-Lararrummet-Cecilia-Eriksson>

Websidor

Begåvade barn, Staffan Harling, leg. Psykolog. <http://www.begavadebarn.nu/> Gifted children
<http://www.giftedchildren.se/>

Dela med varandra och bilda nätverk

Bjud in andra lärare inom den egna kommunen, som på olika sätt har erfarenhet och goda exempel att dela med sig utav.

Bjud in föreläsare.

Gör studiebesök på skolor och förskolor som arbetar aktivt med särskilt begåvade elever.